

Govorno-jezikovni razvoj po obdobjih

V razpredelnicah govorno–jezikovnega razvoja po obdobjih lahko glede na **starost** primerjate **govorno–jezikovni razvoj vašega otroka z razvojnimi normativi**. Zraven so predstavljeni še **rizični znaki**, ki kažejo na možnost pojava **govorno–jezikovnih motenj**.

Če med rizičnimi znaki prepoznate svojega otroka, **obiščite logopeda**. Ta bo na srečanju precenil ali bi bilo vašega otroka potrebno vključiti v **logopedsko obravnavo** ali pa vam bo svetoval, kako **spodbujati njegov govorno–jezikovni razvoj** v prihodnje.

Do 3. meseca:

Govor in jezik	Razumevanje	Tvegani znaki
Joka, ko ima potrebe ali se jezi.	Ob zvoku postane pozoren, obrača glavo.	Ne odziva se na glasen govor.
Odgovarja z naključnimi glasovi (gruli) in tvori dolge vibrirajoče samoglasnike.	Ob glasnem zvoku se zdrzne.	Ne odziva se na glasne zvoke.
Odgovarja z gibi telesa, smehom.	Preneha jokati, se umiri, ko prepozna glas starša.	
Oglašča se, ko je zadovoljen.	Utihne ali se smeji, ko ga ogovorimo.	
	Ob zvoku začne močneje ali bolj šibko sesati.	

Od 4. do 6. meseca:

Govor in jezik	Razumevanje	Tvegani znaki
Veliko se igra z govorniki – čeblja (z ustnicami tvori glasove (p, b, m) in ostale različne glasove, ki so podobni pravim).	Obrača glavo in oči v smeri zvoka.	Ne odziva se na glasen zvok.
Še vedno gruli, občasno cvili.	Posluša svoje oglašanje.	Ne odziva se na glasen govor.
Oglašja se, ko je sam.	Pozoren je na glasbo.	Ne odziva se na znan glas.
Oglašja se, ko mu govorimo ali pojemo pesem.	Zanimati ga začnejo zvočne igrače.	Ne igra se z govorniki in ne tvori glasov.
Oglašja se, ko kaj potrebuje.	Smeji se ob prijetnih zvokih ali glasovih.	Ko je sam, je tiho.
Zadovoljstvo izraža s cviljenjem, oglašanjem, smejanjem in gledanjem v nas.	Joka ob neprijetnih zvokih ali glasovih.	Ne vzpostavlja očesnega stika.
Oglašja se z različno visokimi toni.	Ob dopoljenem šestem mesecu postane pozoren na svoje ime.	Pretirano joka.
		Je pretirano miren.

Od 7. do 12. meseca:

Govor in jezik	Razumevanje	Tvegani znaki
Posnema govorne glasove in melodijo odraslega govora.	Obrne glavo in gleda v smeri zvoka.	Ne odziva se na glasen govor, zvoke ali hrup.
Čeblja na način, da glasove veže v zloge ali kombinacije zlogov in se igra z različnimi variacijami (pa, papa, be be, be pe, bepe ...).	Vse boljše zaznava oddaljene zvoke.	Po 6. mesecu ne posnema govornih glasov odraslih.
Uporablja prve geste (pomaha, iztegne roke, ko kaj želi ali dvigne roke, ko želi v naročje).	Sposoben je razločevati govor od zvočnih dražljajev.	Glasovi so monotoni (ni razlik v dolžini in višini glasu).
Z oglašanjem, klici in kriki pridobi in zadrži našo pozornost.	Posluša, ko mu govorimo, ohranja pozornost do ene minute.	Ne čeblja.
Uporablja besedo ali dve, ki jih ne izreka pravilno.	Prekine dejavnost, ko ga pokličemo po imenu.	Naenkrat neha čebljati.
Po svoje posnema živali.	Prepozna nekaj vsakdanjih besed za predmete, osebe, dejanja.	Ne odziva se na verbalne zahteve ali preprosta vprašanja.
Pogovarja se z osebami, živalmi in igračami, pri tem pa uporablja daljše govorne vzorce, ki še ne vsebujejo pravih besed.	Uživa v igrah s prsti in igri ku – kuc.	Smeh izraža le z mimiko, glas je odsoten.
Spreminja glasnost, trajanje in višino oglašanja.	Odziva se na preprosta vprašanja: »Bi pil? Bi še?«	
	Odziva se na preprosta navodila: »Daj medvedka. Izpusti to. Pridi sem.«	
	Razume – Ne!	
	Po naših navodilih kaj naredi: pomaha, objame, prime ...	

Od 1. do 2. leta:

Govor in jezik	Razumevanje	Tvegani znaki
PRVA POLOVICA DRUGEGA LETA:	Pogleda nas, ko ga pokličemo po imenu.	Ne poimenuje vsaj 5 samostalnikov.
Do najkasneje 15. meseca se pojavi prva beseda s pomenom.	Razume številne nove besede.	Ne zanima ga, ko ga pokličemo ali ogovorimo.
Poimenuje številne nove samostalnike.	Posluša pesmice, pravljice, izštevanke.	Ne ponavlja vsakdanjih besed za odraslimi.
Izgovarja večino samoglasnikov.	Po navodilu pokaže nekatere dele telesa.	Ne posnema na svoj način odraslega govora.
Za nami ponavlja vsakdanje besede: »auto, voda, muca ...«	Po navodilu kaže slike v knjigi in predmete na sliki.	Komunicira s kazanjem in gestami brez verbalne komunikacije.
Za nami ponavlja fraze: »pa pa, adijo, hop hop ...«	Sledi preprostim navodilom: »Prinesi žogo. Pridi k mami. Daj mi lupčka.«	Ne izpolni preprostih navodil.
Vse bolj ustrezno odgovarja z »JA« in »NE«.	Razume geste, mimiko obraza, odzove se na spremembe tona glasu.	Ne zna pokazati delov telesa, slike v knjigi ali vsakdanjega samostalnika v prostoru.
DRUGA POLOVICA DRUGEGA LETA:	V drugi polovici leta razume preprosta vprašanja: »Kaj? Kdo? Kje? Kje je ati?«	
Kliče se po imenu.	Prepozna vsakdanje fraze in jih poveže z dnevnimi rutinami (dobro jutro, dober tek, dober dan ...).	
Pripovedovati skuša s kombinacijo pravih in izmišljenih besed.	Slušno si zapomni izolirano besedo ali zadnjo besedo v stavku.	
Poimenuje 30–50 vsakdanjih besed.		
Posamezne besede izgovarja pravilno.		
Poimenuje vse več glagolov in pridevnikov.		
Poveže dve besedi v preprosti stavek: »Muca pila.«		
Ponavlja nove besede, dele stavkov in občasno fraze.		

Govor in jezik	Razumevanje	Tvegani znaki
Uporablja prve zaimke: »Jaz, moj, ti ...«		
Uporablja vprašalnico – kje.		

Od 2. do 3. leta

Govor in jezik	Razumevanje	Tvegani znaki
Domači razumejo večino besed.	Želi si poslušati vedno iste zgodbe.	Domači težko razumejo njegov govor, ljudje iz okolice ga ne razumejo.
Vse bolj uspešno naglašuje besede.	Želi si poslušati vedno iste razlage.	Ne razume dvostopenjskih navodil.
Izpušča soglasnike sredi besede.	Rad prisluškuje pogovoru odraslih.	Ne kaže želje po poslušanju pravljic, pesmic, izštevank ...
Težje glasove zamenjuje s podobnimi.	Slušno si zapomni dve besedi.	Ne povezuje besed v stavke.
Zase uporablja zaimek jaz.	Razume pogosto rabljene glagole: jesti, skakati, pospraviti ...	Ne odgovarja na preprosta vprašanja.
Dve do tri besede (ob koncu obdobja tudi več) poveže v stavek.	Razume dvostopenjska navodila: »Pokaži mi roko in jo dvigni v zrak.«	
Posnema stavke odraslih.	Razume funkcije predmetov: »S čim barvamo?« Pokaže barvico.	
Z govorom privlači pozornost in se vključuje ali predlaga kratek dialog.	Razume nasprotujoča si razmerja veliko – majhno, hitro – počasi, toplo – mrzlo ...	
S ponavljajočimi se in preprostimi vprašanji se uči novih besed in dejstev: »Kaj je to? Kaj to? Kdo tam? ...«	Razume osnovne predloge na, pod, v ...	
Samostojno lista slikanice ter poimenuje besede.	Razume zaimke mi, oni, ti ...	
Pozna poimenovanja skoraj vseh stvari v stalnih okoljih.	Ob koncu obdobja razume časovne pojme: včeraj, danes, jutri ...	

Govor in jezik	Razumevanje	Tvegani znaki
S kratkimi stavki izraža lastne želje in zahteve: »Jaz pil. Jaz metal žogo.«		
Uporablja nikalnici ne in ni.		
Odgovarja na vprašanja kdo, kje, kaj ...		
V govoru začne uporabljati tudi zaimke, čas in spol.		

Od 3. do 4. leta:

Govor in jezik	Razumevanje	Tvegani znaki
Govori vse bolj jasno, z ustreznim ritmom, glasnostjo in višino glasu.	Od 10 do 15 minut slušno sledi pogovoru, zgodbi ...	Ne poimenuje večine stvari v njegovih stalnih okoljih.
Pravilno izreka večino soglasnikov.	Sledi tristopenjskim navodilom: »Najdi kozarec, natoči sok in ga prinesi.«	Okolica ne razume njegovega govora.
Ljudje iz okolice ga razumejo.	Sledi navodilom s težjimi pojmi: »Vzemi moder svinčnik in ga daj v največji kozarec na mizi.«	Stavki so slovnično večinoma neustrezni.
Občasno zamenja glas v težjih besedah.	Razume sestavljene stavčne strukture: »Prišli smo na morje, ko nas je ujel močan dež.«	Ne izgovarja glasov, predvidenih za to starost.
Tvori stavke s 3, 4 ali celo več besedami, ki so slovnično večinoma ustrezni.	Sledi pogovoru med dvema osebama ali pogovoru na televiziji.	Ne pogovarja se z vrstniki.
Uporablja veliko jezikovnih struktur (množino, predloge, zaimke, veznike ...).	Pozna osnovne barve (modra, rdeča, rumena in zelena).	Težav ne rešuje z govorom, temveč z dejanji (udari nazaj, teče stran, joka ...).
S celim stavkom ustrezno sprašuje z vprašalnici kdaj, zakaj, kaj, kako ...	Pozna pojme mrzlo – vroče, polno – prazno ...	Pri govoru ne uporablja zaimkov, veznikov, predlogov ... Govor ostaja »telegrafski«.
Stopnjuje pridevnik npr. (velik, večji, največji).	Proti koncu obdobja razume čas (sed., pret., prih.) in število (ed., dv., mn.).	Ne izpolni tristopenjskega navodila.
Uporablja težje zaimke (njen, naš ...).		
Povezano pripoveduje o dogodkih.		
Veliko se pogovarja z vrstniki.		
Vztraja pri pogovoru z odraslimi.		
Vživlja se v drugo osebo in jo med igro posnema – govori kot junak iz risanke.		
Govor prilagodi majhnemu otroku.		

Od 4. do 5. leta:

Govor in jezik	Razumevanje	Tvegani znaki
Glas je jasen, jakost glasu, tekočnost in intonacija govora so ustrezni.	Zgodbico ali pripoved posluša do konca in pozna vsebino.	Nepravilno izgovarja, izpušča ali zamenjuje več glasov.
Govor je razumljiv.	Izpolni 4 do 5-stopenjsko navodilo: »Primi se za nos, potem za ušesa, vstani iz stola in se usedi nazaj.«	Ima skromen besedni zaklad – pozna in uporablja občutno manj besed kot vrstniki.
Tvori 4 do 6 besednih stavkov.	Izpolni navodilo, sestavljeno iz težjih besed: »Vzemi tanek rdeč trak in ga daj v žep debele zimske bunde na steni.«	Stavki so kratki in skromni z besednimi vrstami (malo zaimkov, predlogov, veznikov, pridevnikov ...).
Stavčna struktura in slovnica sta pravilni.	Slušno loči večino glasov.	Stavki so slovnično neustrezni.
Uporablja vse besedne vrste.	Za nami ponovi kratko izmišljeno besedo.	Bolj kompleksnih besed ne more pravilno izgovoriti.
Preseneti nas s posebnimi besedami ali izrazi: »Želim se pridružiti igri.«	Razume, kar se pogovarjamo doma ali v vrtcu.	V pogovore vrstnikov ali odraslih se vključuje redko ali pa sploh ne.
Pripoveduje dolge zgodbe po spominu.	Pokaže krog in trikotnik.	
Prenese naše navodilo drugi osebi.		
Veliko sprašuje o pomenu neznanih besed.		
Odgovarja na vprašanja z vprašalnicami koliko, kako, zakaj ...		
Dalj časa je vključen v pogovor z vrstniki ali odraslimi.		
Šteje do 10.		

Od 5. do 6. leta:

Govor in jezik	Razumevanje	Tvegani znaki
Pravilno izgovarja vse glasove.	Zanimajo ga črke in številke, ki si jih poskuša zapomniti.	Nepravilno izgovarja, zamenjuje ali izpušča nekatere glasove.
Uporablja sestavljene stavke: »Bili smo na igrišču in tam je bilo veliko otrok.«	V zgodbi prepozna odnose med junaki, vzroke in posledice.	Ima šibek besedni zaklad, ki mu onemogoča, da bi izrazil, česar si želi (težko izrazi željo ali idejo, opiše dogodek, obnovi zgodbo ...).
Postaja vse bolj samozavesten in uspešno komunicira z neznanimi osebami.	Ponovi izmišljeno besedo.	Stavki so slovnično neustrezni.
Opisuje dogodke glede na potek in jih postavi v ustrezen časovni okvir.	Po poslušanju poveže v besedo dva do tri zvoke: »PA – PI – GA.«	Besedni red v stavku je pomešan.
Uporabi domišljijo in zgodbo sam nadaljuje.	Ponovi stavek, ki vsebuje 6 besed.	V govoru ne zaznamo novih zaimkov (njegov, naš, vidva ...).
Slikovno bere znane napise (Mercator, policija, stop, taxi ...).	Odkrije prvi glas v besedi.	V govoru ne uporablja predlogov.
Poimenuje geometrijske like (trikotnik, krog, pravokotnik in kvadrat).	Zaveda se, da besedilo narekuje govor in jezik bralca.	Ne zapomni si vsebine zgodbe ali dogodka.
		Slušno daljši pripovedi ne more slediti.
		Ne izpolni kompleksnejših navodil.
		S težavo si zapomni pesmico.
		Ne osvoji razmerij: lahko – težko, veliko – malo, visoko – nizko ...
		Ne zna tvoriti rime.

Od 6. do 7. leta:

Govor in jezik	Razumevanje	Tvegani znaki
Pravilno izgovarja vse glasove.	Spoznavna črke.	Nepravilno izgovarja, zamenjuje ali izpušča nekatere glasove.
Z lahkoto uporablja sestavljene povedi.	Pozna povezavo črka – glas.	Izraža se v kratkih in vsebinsko skopih stavkih.
Govorno predstavi razloge za določena dejanja, občutke ...	Poišče prvi in zadnji glas v besedi.	Ima šibek besedni zaklad, ki mu onemogoča, da bi učinkovito sledil pouku.
V pogovor vključuje nove besede, ki jih usvoji med poukom.	Besedo razstavi na glasove ali glasove sestavi v besedo.	Ne zapomni si imen šolskih potrebščin.
Govor prilagaja različnim socialnim položajem (doma, v šoli, v gledališču ...).	Vse bolj uspešno bere znane besede (črkuje). Kaže željo po branju.	Počasi usvaja črke in številke, jih zamenjuje in pozablja.
V lastno pripoved ali obnovo zgodbe vključi različne osebe, teme in dogajanja.	Uri se v zapisu znanih besed.	Neuspešno odkriva srednje, zadnje ali celo prve glasove v besedi.
Poimenuje dneve v tednu.	Usvaja abstraktne pojme bogastvo, sreča, poštenost, zavist ...	Ima težave s pomnjenjem šolske snovi, pesmic, zgodbic ...
Otrok je pobudnik dolgih pogovorov.		Potrebuje veliko pomoči staršev ali učiteljev, da dokonča nalogo.
Zanima se za pisani jezik (črke, besede, kratke stavke ...).		Ne razume abstraktnih pojmov.
Našteje nekaj besed na predlagani glas (A – avto, Anja, avion ...)		

Od 7. leta naprej:

Govorno-jezikovne motnje po sedmem letu starosti se pojavljajo v številnih kombinacijah in so bile pogosto nakazane že veliko prej. Pričakovano so najbolj izražene prav v šoli, saj ta znanje posreduje in preverja z govornim in pisanim jezikom. Otroci z govorno-jezikovnimi motnjami so zato pogosto učno slabši od vrstnikov in zmotno ocenjeni za lene ali celo manj inteligentne. Njihovo razmišljanje pogosto poteka v slikah, ki jih šele po tem pretvorijo v besede, kar pa jih pri šolskem delu ovira in upočasnjuje. Spodaj so predstavljena nekatera značilna vedenja in tvegani znaki otrok z govorno-jezikovnimi motnjami. Če pri katerih alinejah pri tem opazite značilnosti svojega otroka, vam predlagamo obisk logopeda.

Značilna vedenja:

- učenje na pamet,
- umik in molk, ko so govorno izpostavljeni,
- prepisovanje od sošolcev,
- vedenjski izpadi,
- izogibanje ocenjevanjem,
- spreminjanje teme pogovora,
- neučinkovito učenje,
- znaki stresa pri govoru ali branju,
- zavračanje branja.

Tvegani znaki:

- slabo se odzivajo na šolsko snov, ki je predstavljena le pisno ali govorno,
- slabo razumejo sestavljene, odnosne in nasploh daljše povedi,
- slabo pomnijo slušno podano zaporedje (glasovi, ritem, pesmice, izštevanke ...),
- imajo težave pri izpolnjevanju kompleksnejših navodil,
- težko ostanejo pozorni na govornika ali besedilo,
- imajo šibkejši besedni zaklad, kar jih ovira pri sledenju neki temi, navodilu,
- težko prikličejo besedo, ki jo želijo uporabiti za razlago,
- tvorijo preproste povedi ali se zaustavljajo ter uporabljajo mašila pri tvorbi sestavljenih, odnosnih nasploh daljših povedih,
- težave imajo pri pomnjenju in rabi pravopisnih pravil,
- imajo slab občutek za izražanje znanja, mnenj, potreb ...
- imajo težave pri razstavljanju besed na črke ali glasove,

- imajo težave pri sestavljanju glasov ali črk v besede,
- zamenjujejo slušno podobne glasove (p/b, v/f, s/š, m/n ...),
- berejo počasneje od vrstnikov,
- pri branju se veliko motijo, sploh ko berejo povezano več kot eno minuto,
- besedo večkrat preberejo napačno,
- ne poznajo vsebine prebranega navodila,
- slabo razumejo in uporabljajo abstraktne pojme,
- težave imajo pri besedilnih nalogah pri matematiki,
- zatikanje pri govoru,
- prehitel ali prepočasen govor.